

МІНОГИ І ПРОМЕНЕПЕРІ РИБИ ПОЛІСЬКОГО ПРИРОДНОГО ЗАПОВІДНИКА ТА ЙОГО ОКОЛИЦЬ

Ю.К. Куцоконь

Інститут зоології ім. І.І. Шмальгаузена

LAMPREYS AND ACTINOPTERYGII OF THE POLESIE NATURE RESERVE AND ITS SURROUNDINGS. Kutsokon Y.K. - Nature Reserves in Ukraine. 2012. 18 (1-2): 77-81. - The rivers and lakes of Polesie Nature Reserve and its surroundings are studied in the August 2011 and 2012. There are 22 species of fish and one species of lampreys, five of which are included in the latest edition of the Red Book of Ukraine. The highest species richness differed rivers Ubort and Perga. Among the studied fish dominated roach *Rutilus rutilus* (23,0%), as were the massive schneider *Alburnoides rossicus* (17,9%), bleak *Alburnus alburnus* (15,3%), gudgeon *Gobio gobio* (21,8%). There is dimensional variability for these species in the studied rivers. The Polesie Reserve and its surroundings are important for protection to preserve native fish fauna.

Keywords: Polesie Nature Reserve, ichthyofauna, dominated species, dimensional variability.

МІНОГИ І ПРОМЕНЕПЕРІ РИБИ ПОЛІСЬКОГО ПРИРОДНОГО ЗАПОВІДНИКА ТА ЙОГО ОКОЛИЦЬ. Куцоконь Ю.К. - Заповідна справа в Україні. 2012. 18 (1-2): 77-81. - Досліджено водойми Поліського природного заповідника і його околиць протягом серпня 2011 і 2012 рр. і встановлено видовий склад міног та променеперих риб. На сьогодні він складається з 22 видів риб і 1 виду міног, п'ять з яких внесено до останнього видання Червоної книги України. Найбільшим видовим складом відрізняються річки Уборть і Перга. Серед досліджених риб домінувала плітка звичайна *Rutilus rutilus* (23,0 %), також чисельними були бистрянки російська *Alburnoides rossicus* (17,9 %), верховодка звичайна *Alburnus alburnus* (15,3 %), пічкур звичайний *Gobio gobio* (21,8 %). Для цих видів представлена розмірна мінливість у досліджених річках. Доведено важливість подальшої охорони водойм Поліського заповідника та його околиць для збереження аборигенної іхтіофауни.

Ключові слова: Поліський заповідник, іхтіофауна, домінуючі види, розмірна мінливість.

МИНОГИ И ЛУЧЕПЕРЫЕ РЫБЫ ПОЛЕССКОГО ПРИРОДНОГО ЗАПОВЕДНИКА И ЕГО ОКРЕСТНОСТЕЙ. Куцоконь Ю.К. - Заповідна справа в Україні. 2012. 18 (1-2): 77-81. - Исследованы водоемы Полесского природного заповедника и его окрестностей в августе 2011 и 2012 гг. и установлен видовой состав миног и лучеперых рыб. На сегодня он состоит из 22 видов рыб и 1 вида миног, пять из которых внесены в последнее издание Красной книги Украины. Наибольшим видовым богатством отличались реки Уборть и Перга. Среди исследованных рыб доминировала плотва обыкновенная *Rutilus rutilus* (23,0 %), также массовыми были бистрянки русская *Alburnoides rossicus* (17,9 %), укля обыкновенная *Alburnus alburnus* (15,3 %), пескарь обыкновенный *Gobio gobio* (21,8 %). Для этих видов представлена размерная изменчивость в исследованных реках. Доказано важность дальнейшей охраны водоемов Полесского заповедника и его окрестностей для сохранения аборигенной ихтиофауны.

Ключевые слова: Полесский заповедник, ихтиофауна, доминирующие виды, размерная изменчивость.

Рибне населення багатьох об'єктів природно-заповідного фонду України є недостатньо дослідженим, зокрема в зоні Полісся. А проте часто на території заповідників і заказників протікають річки, розташовані озера, ставки тощо. Відомості про іхтіофауну можуть додати цінності певним територіям, якщо на них будуть виявлені червонокнижні види риб, цінні аборигенні види, угруповання, в яких відсутні чужорідні види.

Поліський природний заповідник має розширену систему водойм. Це переважно оліготрофні річки й озера, болота. Основними водотоками є річки Болотниця, Жолобниця, Плотниця, які впадають в Уборть, що тече неподалік кордону заповідника. Сама Уборть є притокою Прип'яті, і таким чином, належить до басейну Дніпра. Річка має довжину 262 км, площа водозбірної басейну 3220 км² (Поліщук та ін., 1978). На південно-західній межі заповідника також тече річка Перга, права притока Уборті. Оскільки значна частина Дніпровського басейну зазнала трансформацій внаслідок, головним чином, зміни гідрологічного режиму і відповідно зміни видового складу рибного населення, залишається питання – наскільки збережена аборигенна іхтіофауна в його притоках, особливо другого і третього порядку, яких регулювання стоку торкнулося менше.

Рибне населення в даному регіоні найкраще досліджувалось для річки Уборть (Полтавчук, 1976). В іхтіологічних колекціях ННПМ НАН України (м. Київ) також є

пізніші збори з регіону, зокрема мінога українська *Eudontomyzon mariae* знайдена в річках Уборть і Перга (1979 р.), минь річковий *Lota lota* в р. Перга (1979 р.) (Мовчан та ін., 2003). Є перелік риб із зазначенням їхньої відносної чисельності у "Путівнику по Поліському природному заповіднику" (2008) С.М. Жили (табл. 1).

Матеріали і методи досліджень

Дослідження проводили у серпні 2011–2012 рр. у восьми пунктах Поліського заповідника і його околиць: 1) р. Болотниця в межах с. Селезівка, 2) ставок на р. Болотниця неподалік контори заповідника, 3) р. Жолобниця в районі мосту через насипну дорогу, 4) мілководдя оз. Грибове біля північного берега, 5) р. Уборть в межах с. Майдан Копищанський, 6) заплавне озеро неподалік р. Уборть, біля контори Копищанського лісництва, 7) р. Перга в межах с. Перга, 8) р. Перга в межах с. Рудня Перганська. Всього досліджено 1090 особин міног і риб, які належать до 23 видів. Після вимірювання іхтіологічної довжини (від початку рила до кінця лускового покриву або до кінця хребта), за окремими винятками, всі риби були випущені назад до водойм.

Для кожної річки було підраховано відсоткове співвідношення видів за кількістю особин. Крім того, ми підраховували фреквенцію (F) для кожного виду, тобто відсоток водойм, у яких вид присутній. Ця величина широко

Видовий склад міног і риб водойм Поліського заповідника та його околиць

Таксон	Пол- тав- чук, 1976	Мов- чан таін., 2003	Жила, 2008	2011*	Наші дані					
					2012					
					Болот- ниця	Жолоб- ниця	Уборть	Пер- га	D	F
Мінога українська <i>Eudontomyzon mariae</i>		+	Зв	+			1,6	1,8	1,5	50
Ялець звичайний <i>Leuciscus leuciscus</i>	+							0,4	0,1	25
В'язь <i>Leuciscus idus</i>	+		Нч							
Головень європейський <i>Squalius cephalus</i>	+		Рд	+			3,4	11,6	5,8	50
Плітка звичайна <i>Rutilus rutilus</i>	+		Бг	+	18,8		14,1	39,9	23,0	75
Краснопірка звичайна <i>Scardinius erythrophthalmus</i>	+		Нч	+	17,5					1,6 25
Бистрянка російська <i>Alburnoides rossicus</i>	+			+			20,7	18,2	17,9	50
Верховодка звичайна <i>Alburnus alburnus</i>	+		Зв	+			25,9	1,4	15,3	50
Вівсянка <i>Leucaspius delineatus</i>	+			+	5,0					0,5 25
Плоскирка <i>Blicca bjoerkna</i>	+						0,6		0,4	25
Лящ <i>Abramis brama</i>	+		Рд				0,2		0,1	25
Гірчак європейський <i>Rhodeus amarus</i>	+			+			0,8	2,8	1,4	50
Пічкур звичайний <i>Gobio gobio</i>	+		Нч	+	18,8		25,9	15,7	21,8	75
Пічкур-білопер дніпровський <i>Romanogobio belingi</i>							1,2			0,1 25
Карась звичайний <i>Carassius carassius</i>	+		Бг	+						
Карась сріблястий / китайський <i>Carassius gibelio / auratus</i>			Зв					2,5	0,8	25
Короп звичайний <i>Cyprinus carpio</i>			Рд							
Лин <i>Tinca tinca</i>	+		Зв					0,4	0,1	25
Щипавка звичайна <i>Cobitis taenia</i> (s.l.)	+		Зв	+	7,5		2,8	3,2	3,3	75
В'юн звичайний <i>Misgurnus fossilis</i>	+		Бг		2,5					0,2 25
Слиж європейський <i>Barbatula barbatula</i>	+		Рд	+	5,0		1,8	1,1	1,9	75
Сом звичайний <i>Silurus glanis</i>			Нч						0,4	0,1 25
Щука звичайна <i>Esox lucius</i>	+		Бг	+	5,0	100	0,2		0,9	75
Минь річковий <i>Lota lota</i>	+	+	Нч				0,2	0,4	0,2	50
Окунь звичайний <i>Perca fluviatilis</i>	+		Бг	+	18,8		1,8	0,7	3,0	75
Йорж звичайний <i>Gymnocephalus cernuus</i>	+		Нч							
Всього видів	21	2	20	14	10	1	14	15	22	

Примітки. + - вид присутній, Бг - багаточисельний, Зв - звичайний, Нч - нечисельний, Рд - рідкісний; * дані за 2011 р. наведені лише для порівняння, при обчисленні D і F вони не враховувались.

використовується в подібних публікаціях за кордоном (Kosco, 2007). Визначено відсотки кожного виду від загальної кількості особин (D). Оскільки дані, зібрані у 2011 р., носили попередній характер, то для обчислення часток видів, а також величин F і D вони не враховувались.

Належність видів до фауністичних комплексів за Г.В. Нікольським (1953) визначалась за працями А.В. Федорова (1970) і Г.П. Кожевнікова (1978), до екологічних груп за різними чинниками – за “Фауною України” (1980–1983, 1988).

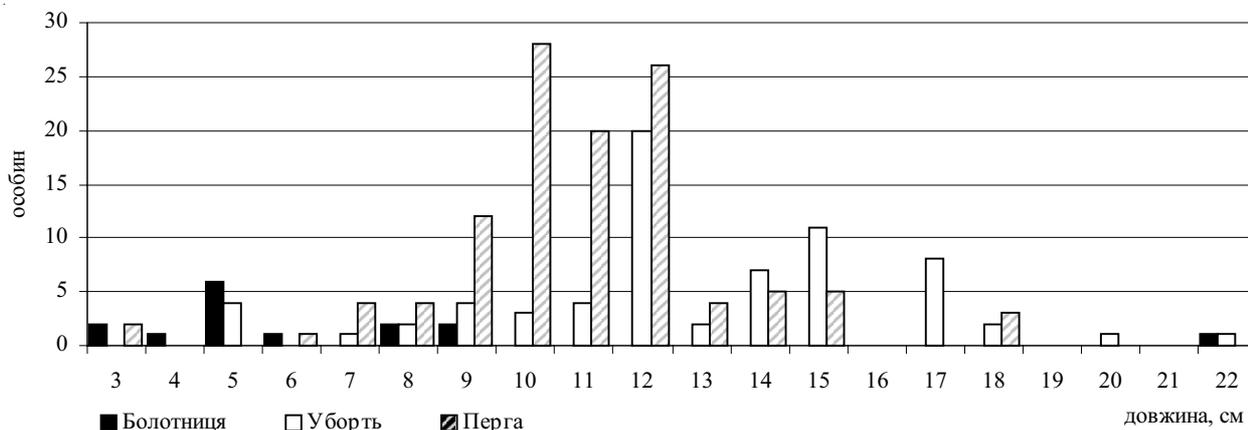

Рис. 1. Розмірна структура плітки звичайної в уловах на річках Болотниці, Уборті та Перзі.

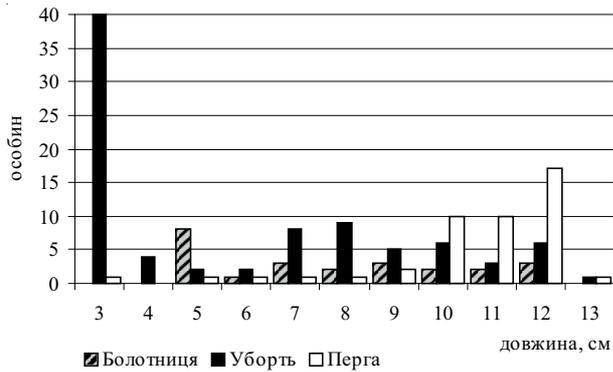

Рис. 2. Розмірна структура пічкура звичайного в уловах на річках Болотниці, Уборті та Перзі.

Результати та їх обговорення

Нам вдалося спостерігати 23 види риб і міног (табл.). Серед них переважають представники родини коропових – 15 видів, 2 види належать до родини щипавкові (в'юнові), інші 6 родин мають по 1 представнику (міногові, баліторові, сомові, шукові, миневі, окуневі). Більшість видів згадувались для Поліського заповідника (Жила, 2008), або були зареєстровані для його околиць (Полтавчук, 1976). Крім того, знайдено новий вид для даної території – пічкура-білопера дніпровського (*Romanogobio belingi*), одну особину довжиною 8 см зловлено у р. Болотниця в межах с. Селезівка. У 2012 р., в порівнянні з 2011 р., відмічено на 9 видів більше, проте у річках не траплявся карась звичайний (*Carassius carassius*), який минулого року зареєстрований для ставка (озера) неподалік контори Копищанського лісництва, де поточного року дослідження не проводились. Таким чином, за два роки знайдено майже всі види міног і риб, які згадувались у літературі, крім в'язя (*Leuciscus idus*), коропа звичайного (*Suiprinus carpio*), йоржа звичайного (*Gymnocephalus cernuus*), що попередніми дослідниками відзначались як “нечисленні” або “рідкісні” (Полтавчук, 1976; Жила, 2008).

Загалом, найбільше видове різноманіття характерне для Уборті та її притоки – Перги (по 15 видів міног і риб, враховуючи знахідку краснопірки звичайної (*Scardinius erythrophthalmus*) для Уборті в 2011 р.). Менше видів риб знайдено в Болотниці – 10, а в Жолобниці нашими дослідженнями за два роки вдалося виявити лише 2 види (щуку звичайну (*Esox lucius*) і окуня звичайного (*Perca fluviatilis*)) при дуже малій загальній кількості вивчених особин (сім особин за два періоди досліджень у 2011 і 2012 рр.). Можливо, це пов'язано з тим, що в місці дослідження річка каналізована і, оскільки вона загалом оліготрофна, відповідно, скоріше за все, малорибна, то необхідно продовжити вивчення її рибного населення на інших ділянках.

В уловах за 2012 р. домінувала плітка звичайна (*Rutilus rutilus*) (23,0 % від загальної кількості досліджених риб), також чисельними були бистрянкa російська (*Alburnoides rossicus*) (17,9 %), верховодка звичайна (*Alburnus alburnus*) (15,3 %), пічкур звичайний (*Gobio gobio*) (21,8 %). Єдиним видом, що зустрічався у всіх чотирьох річках, враховуючи дані за 2011 р., був окунь звичай-

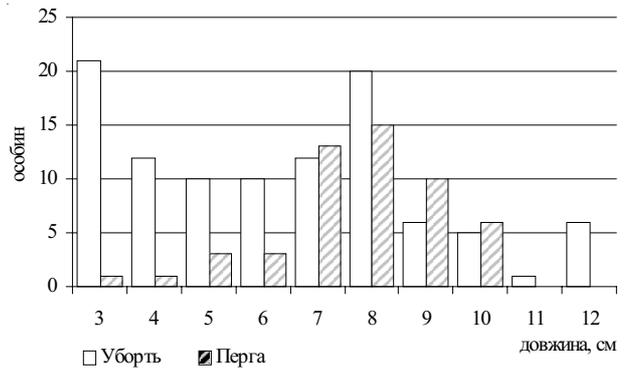

Рис. 3. Розмірна структура бистрянки російської в уловах на річках Уборті та Перзі.

ний. Ще п'ять видів знайдені у трьох річках, а саме: плітка звичайна, пічкур звичайний, щипавка звичайна (*Cobitis taenia*), слиж європейський (*Barbatula barbatula*), щука звичайна.

У водоймах Поліського заповідника і його околиць знайдено п'ять видів міног і риб, занесених до останнього видання “Червоної книги України” (2009), а саме: міногу українську, яльця звичайного (*Leuciscus leuciscus*), бистрянкa російську, карася звичайного та миня річкового. Понад те, бистрянкa російська є масовою у річках Уборть і Перга, мінога українська теж не рідкісна для цих двох річок. Тому не лише річки власне заповідника, але і його околиць потребують охорони, зокрема Уборть і Перга. До Додатку 3 Бернської конвенції внесені такі види міног і риб досліджених водойм: мінога українська, вівсянка (*Leucaspius delineatus*), гірчак європейський (*Rhodeus amarus*), щипавка звичайна, в'юн звичайний (*Misgurnus fossilis*), сом звичайний (*Silurus glanis*) (Годлевська та ін., 2010).

Єдиним чужорідним видом є карась сріблястий / китайський (*Carassius gibelio/auratus*), який знайдений у Перзі, проте частка його серед досліджених у Перзі риб невелика (2,5 %). Варто зазначити, що вище по течії цієї річки розташовані ставкові господарства, звідки цей карась міг потрапити до основного русла.

Розмірна структура масових видів. Масовими видами, як вже зазначалось вище, в уловах були плітка звичайна, бистрянкa російська, верховодка звичайна і пічкур звичайний. З них лише плітка і пічкур масово представлені у трьох водоймах, бистрянкa характерна для Уборті та Перги, а верховодка має значний відсоток лише в уловах на Уборті.

За літературними даними відомо, що найменші розміри статевозрілих пліток 5–7 см, для водойм України цей показник зазвичай вищий (Фауна України, 1981). Таким чином, в уловах на Болотниці переважають ювенільні особини, а в Уборті та особливо Перзі – дорослі (рис. 1). Найменші зареєстровані плітки (цьоголітки) 3 см, а найбільші – 22 см.

Цьоголітки пічкура звичайного найменшої довжини 3 см переважають на Уборті, в Болотниці майже рівномірно представлені всі розмірні групи, а в уловах на Перзі значний відсоток становлять дорослі риби відносно великих розмірів (рис. 2). Загалом, відомо, що основна маса плідників пічкура звичайного у водоймах України має

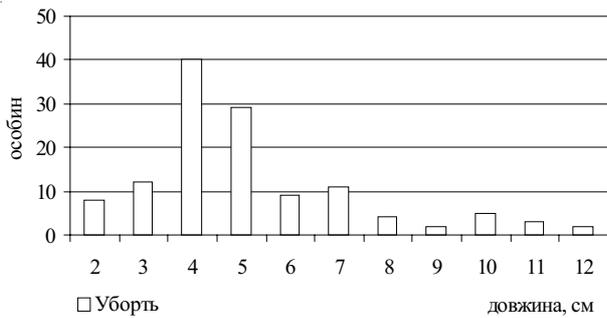

Рис. 4. Розмірна структура верховодки звичайної в уловах на річці Уборті.

довжину 7–8 см (Фауна України, 1981). У наших дослідженнях для Перги цей показник вищий і коливається в розмірних групах 10–12 см.

Бистрянка російська в дослідженні на Уборті представлена майже рівномірно всіма розмірними групами, а в Перзі переважають риби довжиною 7–10 см (рис. 3). За літературними даними, бистрянку в річках України стає статевозрілою на другому році життя за довжини 5–5,5 см (Фауна України, 1983). За нашими даними, найменша довжина цього літоку бистрянки станом на серпень – 3 см, а найбільші досліджені дорослі особини досягають 12 см.

Серед досліджених верховодок звичайних на р. Уборті переважають риби розміром 4–5 см, найменші цього літку мають довжину 2 см, яка є нормальною станом на серпень для водойм півночі України за літературними даними (Фауна України, 1983). Найбільші верховодки сягали довжини 12 см (рис. 4).

Екологічна характеристика досліджених видів. За фауністичними комплексами переважають представники бореально-рівнинного і понто-каспійського прісноводного (по 8 видів), також представлений бореально-передгірський (2 види), третинно-рівнинний (4 видів) і арктично-прісноводний (1 вид) комплекси. Це типова картина розподілу, історично складеного, яка свідчить про відсутність тут чужорідних видів риб з інших фауністичних комплексів, окрім хіба що карася китайського / сріблястого, визначення видового статусу якого, і, відповідно, належності до фауністичного комплексу, потребує молекулярно-генетичних досліджень. Ми визначили фауністичний комплекс цього карася як бореально-рівнинний, згідно до публікацій, наведених в розділі “Матеріали і методи”.

За відношенням до біотопу найбільше в Поліському заповіднику і його околицях придонних видів риб і міног (14 видів), менше, тих, які живуть у заростях (4 види), 2 види пелагічних і 3 донно-пелагічних. За переважаннями щодо течії потрібно відмітити наявність по 7 видів реофілів і лімнофілів, 9 загально-прісноводних. Щодо вимог до кисню більшість видів мають середні вимоги – 13 видів, 2 види – високі, 4 – низькі, 4 – дуже низькі. Більшість видів належать до групи бентофагів за живленням (14 видів), по два види – зоопланктофагів і фітопланктофагів, 1 вид – всеїдні, 4 види хижаків.

Характер і строки нересту знайдених видів належать до чотирьох груп: одноразовий весняний (5 видів), одноразовий весняно-літній (4 види), порційний весняно-

літній (13 видів), порційний зимовий (1 вид). 13 видів є фітофілами, тобто надають перевагу рослинному субстрату при нересті, інші належать до груп: літофітів (4 види), псамофіли (4 види), остракофіли (1 вид), індиференти (1 вид).

Висновки

Нами знайдено 1 вид міног і 22 види променеперих риб для водойм Поліського заповідника та його околиць. Особливо важливим є проживання тут п’яти “червонокнижних” видів і шести видів, занесених до Додатку 3 Бернської конвенції. Також присутні цінні реофільні, одноразово нерестуючі тощо аборигенні види, які є рідкісними для багатьох інших частин басейну Дніпра. Більшість досліджених видів, в тому числі масові, представлені молоддю і дорослими, що свідчить про сприятливі умови для нересту і нагулу.

Оскільки “червонокнижні” види знайдені в р. Уборті, її заплаві та р. Перзі, деякі з них є навіть масовими в цих водоймах, є актуальним подальше надання даній території заповідного статусу, головним чином, щоб запобігти зміні гідрологічного режиму річок.

Подяки

Автор дякує директору Поліського природного заповідника С.М. Жили за допомогу в організації досліджень, науковому співробітнику Поліського заповідника Л.І. Кобзар та науковому співробітнику Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України М.М. Щербатюку за допомогу при зборі матеріалу.

Література

- Поліщук В.В., Травянка В.С., Коненко Г.Д., Гарасевич І.Г. Гідробіологія і гідрохімія річок Правобережного Придніпров’я. - К.: Наук. думка, 1978. - 271 с.
- Годлевська О., Парнікоза І., Різун В. та ін. Фауна України: охоронні категорії. Довідн. Ред. Годлевська О., Фесенко Г. - К., 2010. - 80 с.
- Жила С.М. Путівник по Поліському природному заповіднику. - Новоград-Волинський, 2008. - 384 с.
- Мовчан Ю.В., Манило Л.Г., Смирнов А.І., Щербуха А.Я. Каталог колекцій Зоологічного музею ННПМ НАН України. Круглоротые и рыбы. - К.: Зоомузей ННПМ НАН України, 2003. - 241 с.
- Кожевников Г.П. Промысловые рыбы Волго-Камских водохранилищ // Известия ГосНИОРХ. - 1978. - Т. 138. - С. 30-44.
- Никольский Г.В. О биологической специфике фаунистических комплексов и значение их анализа для зоогеографии // Очерки по общим вопросам ихтиологии. - М.-Л.: Изд-во АН СССР, 1953. - С. 65-76.
- Полтавчук М.А. Рыбы малых рек Правобережного Полесья УССР. Сообщение 2. Видовой состав правобережных притоков среднего течения Припяти // Вестн. зоол., №1, 1976. - С. 38-44.
- Фауна України: В 40 т. / АН УРСР Ін-т зоології ім. І.І. Шмальгаузена. - К.: Наук. думка, 1980. - Т. 8: Риби. Вип. 1 / П.І. Павлов. - 350 с.
- Фауна України: В 40 т. / АН УРСР Ін-т зоології ім. І.І. Шмальгаузена. - К.: Наук. думка, 1981. - Т. 8: Риби. Вип. 2: Коропові. Ч.1 / Ю.В. Мовчан, А.І. Смирнов. - 425 с.
- Фауна України: В 40 т. / АН УРСР Ін-т зоології ім. І.І. Шмальгаузена. - К.: Наук. думка, 1983. - Т. 8: Риби. Вип. 2: Коропові. Ч.2 / Ю.В. Мовчан, А.І. Смирнов. - 360 с.
- Фауна України: В 40 т. / АН УРСР Ін-т зоології ім. І.І. Шмальгаузена. - К.: Наук. думка, 1988. - Т. 8: Риби. Вип. 3 / Ю.В. Мовчан. - 367 с.

Фауна України: В 40 т. / АН УРСР, Ін-т зоології ім. І.І.Шмальгаузена. - К.: Наук. думка, 1982. - Т. 8: Риби. Вип. 4 / А.Я. Щербуха. - 381 с.
Федоров А.В. Фаунистические комплексы пресноводных рыб бассейна Верхнего Дона и пути формирования донской ихти-

офауны // Вопр. ихтиологии. - 1970. - Т. 10, №2. - С. 290-299.
Червона книга України. Тваринний світ. - К.: Глобалконсалтинг, 2009. - 600 с.
Kosco J. Zmiany ichtyocenozy powódia Torzysy s dorazom na chránene a invazne druhi // Natura Carpatica. XLVIII. 2007. P. 127 - 140.

СКЛАДЧАТОКРЫЛЫЕ ОСЫ (HYMENOPTERA, VESPIDAE) НАЦИОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКА “ЧАРИВНА ГАВАНЬ”

А.В. Фатерыга, В.Ю. Жидков

Национальный природный парк “Чаривна гавань”, Таврический национальный университет им. В.И. Вернадского, Научный центра экомониторинга и биоразнообразия мегаполиса НАН Украины

VESPOID WASPS (HYMENOPTERA, VESPIDAE) OF THE NATIONAL NATURE PARK “CHARIVNA GAVAN”. Fateryga A.V., Zhidkov V.Yu. - *Nature Reserves in Ukraine*. 2012. 18 (1-2): 81-87. - The fauna of the wasps of the family Vespidae of the National Nature Park “Charivna Gavan” was studied on the basis of 586 specimens collected in 1987-2012. 28 species from 19 genera and 2 subfamilies have been discovered. *Gymnomerus laevipes*, *Alastor mocsaryi* and *Parodontodynerus ephippium* have been discovered in the non-mountain Crimea for the first time. The label data of all studied specimens were given.
Key words: Vespoïd wasps, the Crimea, fauna, Tarkhankut.

СКЛАДЧАТОКРИЛІ ОСИ (HYMENOPTERA, VESPIDAE) НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ “ЧАРИВНА ГАВАНЬ”. Фатерига О.В., Жидков В.Ю. - *Заповідна справа в Україні*. 2012. 18 (1-2): 81-87. - Вивчено фауну ос родини Vespidae національного природного парку “Чарівна гавань” на підставі 586 екземплярів, зібраних в 1987-2012 рр. Виявлено 28 видів з 19 родів і 2 підродин. *Gymnomerus laevipes*, *Alastor mocsaryi* і *Parodontodynerus ephippium* відзначено вперше для рівнинного Криму. Наведено етикеткові дані всіх вивчених екземплярів.
Ключові слова: складчастокрилі осі, Крим, фауна, Тарханкут.

СКЛАДЧАТОКРЫЛЫЕ ОСЫ (HYMENOPTERA, VESPIDAE) НАЦИОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКА “ЧАРИВНА ГАВАНЬ”. Фатерыга А.В., Жидков В.Ю. - *Заповідна справа в Україні*. 2012. 18 (1-2): 81-87. - Изучена фауна ос семейства Vespidae национального природного парка “Чаривна гавань” на основании 586 экземпляров, собранных в 1987-2012 гг. Выявлено 28 видов из 19 родов и 2 подсемейств. *Gymnomerus laevipes*, *Alastor mocsaryi* и *Parodontodynerus ephippium* отмечены впервые для равнинного Крыма. Приводятся этикеточные данные всех изученных экземпляров.
Ключевые слова: складчастокрилые осы, Крым, фауна, Тарханкут.

Первый в Крыму национальный природный парк “Чаривна Гавань” создан в соответствии с Указом Президента Украины № 1037 от 11 декабря 2009 г. “Про створення національного природного парку “Чарівна Гавань”. Парк розташований в західній частині Тарханкутського півострова на території Оленевського і Окуневського сільських рад Черноморського району Автономної Республіки Крим. Площа парку становить 10 900 га. Територія парку розбита на два приморських участка, розташованих к северу (Джангульське відділення) і к востоку (Атлешське відділення) від села Оленівка (рис. 1). Парк створено перш за все з метою збереження, відтворення і раціонального використання типових і унікальних степних і приморських природних комплексів. Іменно на Тарханкутському півострові збереглися досить великі ділянки справжніх, петрофітних і інших степів, які мають найбільше наукове і природоохоронне значення.

Дослідження по інвентаризації біоти “Чаривної гавані” були початі в 2012 г., після створення адміністрації парку і відділу наукової і еколого-освітньої роботи. Настояща стаття являється першою роботою по ентомофауні національного природного парку “Чаривна гавань” і присвячена одному родині отряд перепончатокрилих комах – складчастокрилим або справжнім осам. Мета роботи – представити дані про видовий склад складчастокрилих ос парку, дати оцінку їх видового різноманіття і оцінити можли-

не дію антропогенних факторів, які загрожують цьому комахам.

Рис. 1. Картографічна схема національного природного парку “Чаривна гавань” з позначенням пунктів збору матеріалу: 1 - балка Кипчак, 2 - балка Великої Кастель, 3 - ур. Джангуль, 4 - Атлеш.